Εστιάζει στο θεαματικό στοιχείο

>«Οι σεξουαλικές νευρώσεις των γονιών μας» του Λούκας Μπαίρφους από το ΘΟΚ

Το θεατρικό του Λούκας Μπαίρφους δεν ονομάζεται «Ντόρα», παρ' όλο που η Ντόρα είναι η μόνη μεταξύ των προσώπων του έργου που έχει όνομα. Όλοι οι άλλοι προσδιορίζονται από τη σχέση τους μ' εκείνην, όλοι οι άλλοι με κάποιο τρόπο φέρουν επίσης το όνομά της (η μητέρα της Ντόρας, το αφεντικό της Ντόρας, κ.τ.λ.). Αρχίζοντας από την επιλογή του τίτλου και με κάθε άλλο μέσο ο συγγραφέας Λούκας Μπαίρφους υπογραμμίζει ότι το θέμα του δεν είναι το συγκεκριμένο προβληματικό άτομο και ούτε καν τα προβλήματά του, αλλά τα προβλήματα («οι νευρώσεις») ανθρώπων που αλληλο-θεωρούνται κανονικοί. Πιστεύω πως ο στόχος λειτουργεί ως παγίδα για τον ίδιο το συγγραφέα, αλλά και για όσους πιστεύουν στη δυνατότητα πραγματοποίησής του. Η πιο πάνω άποψη χρήζει τεκμηρίωσης σε δύο επίπεδα. Πρώτον, σε δοκιμιακό, μιας και ο Ελβετός συγγραφέας γενικεύει την εξεταζόμενη απ' αυτόν υπόθεση ωσάν να θέλει να καταλήξει σε συμπεράσματα ενός δοκιμίου κοινωνιολογικής ψυχολογίας. Δεύτερον, σε καθαρά θεατρικό.

Ας αρχίσουμε από το τελευταίο. Υπάρχουν κανόνες που δεν παύουν να λειτουργούν σε κλασικό, πειραματικό ή οποιοδήποτε άλλο θεατρικό είδος. Ο ρόλος της Ντόρας είναι πολύ... θεαματικός (ακούγεται κυνικό;), ενεργοποιεί αμέσως διάφορες αντιδράσεις, από συμπόνια μέχρι αποστροφή, μέχρι νοσηρή περιέργεια, μέχρι ενοχικό σύνδρομο.

Περνώντας από το κείμενο στην παράσταση του Γιάννη Παρασκευόπουλου και στην ερμηνεία της Λέας Μαλένη, επιβεβαιώνω απλώς αυτό που όλοι ξέρουμε από τις θεατρικές μας εμπειρίες - στη σκηνή την προσοχή των θεατών προσελκύει και συγκρατεί το πιο έντονο, το πιο θεαματικό στοιχείο.

Παρακολουθώντας, λοιπόν, πώς επέλεξαν ο σκηνοθέτης και η ηθοποιός να μορφοποιήσουν στη σκηνή τις κειμενικές περιγραφές της Ντόρας, επικεντρωνόμαστε στο θεαματικό (επαναλαμβάνω για τρίτη φορά στην ίδια παράγραφο το ίδιο επίθετο, αλλά δε βρίσκω άλλο) παίξιμο της ηθοποιού και δε μας μένουν περιθώρια προσοχής και ενδιαφέροντος για τους άλλους ρόλους, ειδικά για τους σχηματοποιημένους ρόλους των γονιών της.

Η Στέλα Φυρογένη και ο Ανδρέας Τσουρής είναι αδικημένοι από την ανάθεση σ' αυτούς ρόλων-σχημάτων, ρόλων υποκριτικά στενάχωρων και δε βρίσκουν υλικό ούτε στο κείμενο, ούτε στο σκηνοθετικό πλάνο της παράστασης για να δημιουργήσουν ζωντανές μορφές. Υπενθυμίζω ότι ο στόχος του συγγραφέα είναι να αναδείξει τις «σεξουαλικές νευρώσεις» των γονιών της Ντόρας και να τις αναγάγει στις συμπεριφορές των γονιών «μας» προσδίδοντας σ' αυτές κοινωνικές προεκτάσεις. Στόχος που δεν επιτυγχάνεται στη σκηνική πρακτική. Σε μια παρένθεση θέλω να εκφράσω την απορία για τον υπερβολικό χρωματισμό των ρόλων του αφεντικού της Ντόρας και της μητέρας του (Θανάσης Δρακόπουλος και Έλενα Ευσταθίου), που τελικά λειτουργούν σαν κάποιες επιβραδύνσεις στη γενική πορεία της παράστασης. «Σώζουν εαυτόν» ο Σώτος Σταυράκης στο ρόλο του καθωσπρέπει Κύριου και ο Νικόλας Στυλιανού στο ρόλο του γιατρού της Ντόρας, οι δικές τους μινιατούρες είναι απλώς πιο ενδιαφέρουσες.

Ίσως εδώ πρέπει να μιλήσουμε για ακόμα ένα στοιχείο της παράστασης που αυτονομείται και «σώζει εαυτόν». Είναι η δουλειά του σκηνογράφου και του ενδυματολόγου της παράστασης Χάρη Καυκαρίδη που δημιουργεί μια ατμόσφαιρα ψυχολογικού εργαστηρίου, βρίσκοντας τρόπο με εικαστική αφαίρεση να αποδώσει το στοιχείο της αποστασιοποίησης. Πιστεύω πως ο σκηνικός χώρος μπορούσε να φιλοξενήσει και την έναρξη της παράστασης, την οποία ο σκηνοθέτης τοποθέτησε εκτός της θεατρικής αίθουσας.

Το ίδιο το κείμενο όμως δε βρίσκει τον τρόπο *να αποστασιοποιηθεί από τη συγκεκριμένη Ντόρα, από το συγκεκριμένο πρόβλημα της κοινωνικής ελευθερίας και αυτονομίας ατόμων με ψυχολογικά και νοητικά προβλήματα* και να ερευνήσει τη συμπεριφορά «μη προβληματικών» μελών της κοινωνίας ερμηνεύοντάς την ως αιτία... Αδυνατώ να τελειώσω την πρότασή μου επειδή δε βρίσκω αποδεικνυόμενη σχέση των αίτιων και των αιτιατών στη δοκιμιακή σκέψη του Μπαίρφους. Ως συγγραφέας του συγκεκριμένου θεατρικού, έπρεπε πρώτα να πείσει για την ερμηνεία των συμπεριφορών των γονιών της Ντόρας ως γενεσιουργών αιτιών των δικών της προβλημάτων, για να τον ακολουθήσουμε σε πιο γενικευμένα επίπεδα.

Μετάφραση: Καρολίνα Σωτηριάδου
Σκηνοθεσία: Γιάννης Παρασκευόπουλος
Σκηνικά-κοστούμια: Χάρης Καυκαρίδης
Μουσική επιμέλεια: Κοσμάς Εφραιμίδης
Βίντεο: Νικολέτα Καλαθά
Χορογραφία-Κίνηση: Αλέξης Βασιλείου
Σχεδιασμός φωτισμών: Γιώργος Λάζογλου
Βοηθός σκηνοθέτη: Μάριος Κωνσταντίνου
Παίζουν: Στέλα Φυρογένη, Νικόλας Στυλιανού, Λέα Μαλένη, Θανάσης Δρακόπουλος, Έλενα Ευσταθίου, Σώτος Σταυράκης, Ανδρέας Τσουρής

ΝΟΝΑ ΜΟΛΕΣΚΗ